

Republica Moldova

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

DECIZIE

DE INADMISIBILITATE

a sesizărilor nr. 99g/2023 și nr. 201g/2023

privind excepțiile de neconstituționalitate
a articolului 1 alin. (1) din Legea privind amnistia în legătură cu
aniversarea a XXX-a de la proclamarea
independenței Republicii Moldova

*(condiția caracterizării pozitive a condamnatului pentru aplicarea
actului de amnistie)*

CHIȘINĂU

31 octombrie 2023

Curtea Constituțională, judecând în componența:

dlii Nicolae ROȘCA, *Președinte*,
dnei Domnica MANOLE,
dnei Liuba ȘOVA,
dlii Serghei ȚURCAN,
dlii Vladimir ȚURCAN, *judecători*,
cu participarea dnei Iulia Vartic, *asistent judiciar*,

Având în vedere sesizările înregistrate la 30 martie și 24 august 2023,
Examinând admisibilitatea sesizărilor menționate,
Având în vedere actele și lucrările dosarului,
Deliberând la 31 octombrie 2023, în camera de consiliu,

Pronunță următoarea decizie:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află sesizările privind excepțiile de neconstituționalitate a textului „care sunt caracterizate pozitiv pe parcursul executării pedepsei” din articolul 1 alin. (1) din Legea privind amnistia în legătură cu aniversarea a XXX-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova, ridicate de dl avocat Mihai Garaba, în interesele dnei Dana Capățină, în dosarul nr. 21r-67/2023, și, respectiv, de dl avocat Ilie Gâlcă, în interesele dnei Natalia Timuș, în dosarul nr. 21r-2368/2022, ambele pendinte la Curtea de Apel Chișinău.

2. Sesizările au fost trimise la Curtea Constituțională de două complete de judecători de la Curtea de Apel Chișinău, formate din dnii Stelian Teleucă, Igor Mânăscuță și Sergiu Daguța, și, respectiv, dnii Alexandru Spoială, Denis Băbălău și dna Silvia Gârbu, pe baza articolului 135 alin. (1) literele a) și g) din Constituție.

3. Având în vedere identitatea de obiect a sesizărilor și a motivelor care stau la baza criticilor de neconstituționalitate, Curtea a decis conexarea lor într-un singur dosar, pe baza articolului 43 din Codul jurisdicției constituționale, fiindu-i atribuit numărul 99g/2023.

ÎN FAPT

A. Circumstanțele litigiilor principale

Dosarul nr. 21r-67/2023 (sesizarea nr. 99g/2023)

4. La 8 iunie 2022, comisia specială a penitenciarului în care dna Căpățână Dana își ispășește pedepsea de 9 ani de închisoare a refuzat înaintarea demersului de aplicare a actului de amnistie în privința acesteia, pentru că a avut un comportament negativ pe parcursul executării pedepsei.

5. Prin încheierea Judecătoriei Hâncești, sediul central, din 23 decembrie 2022, a fost respins demersul condamnatei Căpățână Dana privind reducerea la jumătate a pedepsei pe baza articolului 7 alin. (1) lit. f) din Legea privind amnistia în legătură cu aniversarea a XXX-a de la

proclamarea independenței Republicii Moldova, deoarece dna Căpățină Dana a fost caracterizată negativ. Această încheiere a fost contestată cu recurs în fața Curții de Apel Chișinău.

6. La 27 februarie 2023, în cadrul ședinței, dl avocat Mihai Garaba, în interesele dnei Dana Capățină, a ridicat excepția de neconstituționalitate a textului „care sunt caracterizate pozitiv pe parcursul executării pedepsei” din articolul 1 alin. (1) din Legea privind amnistia în legătură cu aniversarea a XXX-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova.

7. Printr-o încheiere din aceeași dată, completul de judecători format din dnii Stelian Teleucă, Igor Mânăscuță și Sergiu Daguța de la Curtea de Apel Chișinău a admis ridicarea excepției de neconstituționalitate și a trimis sesizarea la Curtea Constituțională, în vederea soluționării acesteia.

Dosarul nr. 21r-2368/2022 (sesizarea nr. 201g/2023)

8. La 29 septembrie 2022, comisia specială a penitenciarului în care dna Natalia Timus își ispășește pedeapsa de 15 ani de închisoare a refuzat înaintarea demersului de aplicare a actului de amnistie în privința acesteia, pentru că a avut un comportament negativ pe parcursul executării pedepsei.

9. La 9 noiembrie 2022, dl avocat Ilie Gâlca a înaintat, în interesele dnei Timus Natalia, un demers privind aplicarea Legii privind amnistia în legătură cu aniversarea a XXX-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova.

10. Printr-o încheiere a Judecătoriei Hâncești, sediul central, din 30 noiembrie 2022, dnei Natalia Timuș i-a fost redusă cu o cincime termenul pedepsei pe baza articolului 7 alin. (1) lit. c) din Legea privind amnistia în legătură cu aniversarea a XXX-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova. Administrația instituției penitenciare, în care își ispășește pedeapsa dna Natalia Timuș, a contestat cu recurs în fața Curții de Apel Chișinău această încheiere.

11. La 19 iunie 2023, în cadrul ședinței, dl avocat Ilie Gâlca, în interesele dnei Natalia Timuș, a ridicat excepția de neconstituționalitate a textului „care sunt caracterizate pozitiv pe parcursul executării pedepsei” din articolul 1 alin. (1) din Legea privind amnistia în legătură cu aniversarea a XXX-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova.

12. Printr-o încheiere din aceeași dată, completul de judecători format din dnii Alexandru Spoială, Denis Băbălău și dna Silvia Gârbu de la Curtea de Apel Chișinău a admis ridicarea excepției de neconstituționalitate și a trimis sesizarea la Curtea Constituțională, în vederea soluționării acesteia.

B. Legislația pertinentă

13. Prevederile relevante ale Constituției sunt următoarele:

Articolul 20
Accesul liber la justiție

„(1) Orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime.

(2) Nici o lege nu poate îngreuna accesul la justiție.”

Articolul 22 Neretroactivitatea legii

„Nimeni nu va fi condamnat pentru acțiuni sau omisiuni care, în momentul comiterii, nu constituiau un act delictuos. De asemenea, nu se va aplica nici o pedeapsă mai aspră decât cea care era aplicabilă în momentul comiterii actului delictuos.”

Articolul 23 Dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle

„[...]”

(2) Statul asigură dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle. În acest scop statul publică și face accesibile toate legile și alte acte normative.”

Articolul 26 Dreptul la apărare

„(1) Dreptul la apărare este garantat.

(2) Fiecare om are dreptul să reacționeze independent, prin mijloace legitime, la încălcarea drepturilor și libertăților sale.

(3) În tot cursul procesului părțile au dreptul să fie asistate de un avocat, ales sau numit din oficiu.

(4) Amestecul în activitatea persoanelor care exercită apărarea în limitele prevăzute se pedepsește prin lege.”

14. Prevederile relevante ale Legii nr. 243 din 24 decembrie 2021 privind amnistia în legătură cu aniversarea a XXX-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova sunt următoarele:

„**Art.1.** – (1) Prezenta lege se aplică condiționat și exclusiv persoanelor bănuite, învinuite și inculpate, precum și persoanelor condamnate, **care sunt caracterizate pozitiv pe parcursul executării pedepsei**, al perioadei de probațiune sau al termenului de probă și sunt evaluate psihologic ca prezentând risc de recidivă mediu sau redus, dacă persoanele respective cad sub incidența prevederilor art. 2–5, 7, 8.

[...]”

(3) În temeiul deciziilor comisiei speciale, instituția care pune în executare pedeapsa inițiază demersurile către instanțele de judecată competente privind aplicarea prevederilor prezentei legi.

[...]”

(6) Persoana condamnată poate înainta personal sau prin intermediul unui avocat un demers către instanța de judecată privind examinarea posibilității aplicării amnistiei doar dacă a fost refuzată de comisia specială.”

ÎN DREPT

A. Argumentele autorilor excepțiilor de neconstituționalitate

Cu privire la sesizarea nr. 99g/2023

15. Autorul sesizării susține că textul „care sunt caracterizate pozitiv pe parcursul executării pedepsei” din articolul 1 alin. (1) din Legea contestată este neclar și imprevizibil.

16. În opinia sa, deși prevederile legii contestate reprezintă o lege penală, acestea nu stabilesc criteriile și condiții precise care trebuie avute în vedere la caracterizarea pozitivă a condamnatului. Mai mult, comisiile speciale ale penitenciarelor aplică criteriile de evaluare stabilite prin Ordinul nr. 284 din 31 mai 2021 al directorului Administrației Naționale a Penitenciarelor, care nu este publicat în Monitorul Oficial.

17. Totodată, autorul susține că nu există un remediu legal pentru a contesta calificativul negativ dat de comisia specială a penitenciarelor.

18. Astfel, în lipsa unor criterii clare și a unei proceduri de contestare, aplicarea legii contestate este lăsată la discreția autorităților penitenciare.

19. În fine, autorul excepției susține că textul contestat este contrar articolelor 20, 22, 23 și 26 din Constituție.

Cu privire la sesizarea nr. 201g/2023

20. Autorul sesizării a preluat în totalitate criticile de neconstituționalitate din sesizarea nr. 99g/2023 (a se vedea §§ 15-19 *supra*).

21. În fine, în opinia sa, textul contestat este contrar articolelor 20, 22, 23 și 26 din Constituție.

B. Aprecierea Curții

22. Examinând admisibilitatea sesizărilor privind excepțiile de neconstituționalitate, Curtea constată următoarele.

23. În conformitate cu articolul 135 alin. (1) lit. a) din Constituție, controlul constituționalității legilor, în prezenta cauză a unor prevederi din Legea privind amnistia în legătură cu aniversarea a XXX-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova, ține de competența Curții Constituționale.

24. Sesizările privind excepțiile de neconstituționalitate au fost ridicate de avocații părților în procese. Astfel, Curtea constată că sesizările sunt formulate de subiecții cărora li s-a conferit acest drept pe baza articolului 135 alin. (1) literele a) și g) din Constituție, așa cum a fost interpretat acesta prin Hotărârea Curții Constituționale nr. 2 din 9 februarie 2016.

25. Obiectul excepțiilor de neconstituționalitate îl reprezintă textul „care sunt caracterizate pozitiv pe parcursul executării pedepsei” din articolul 1 alin. (1) din Legea privind amnistia în legătură cu aniversarea a XXX-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova. Curtea constată că această prevedere nu a făcut anterior obiect al controlului de constituționalitate.

26. Excepțiile de neconstituționalitate au fost ridicate în cadrul examinării în ordine de recurs a demersurilor privind reducerea termenului pedepsei închisorii pe baza prevederilor legii contestate. Prin urmare, Curtea admite că textul contestat din articolul 1 alin. (1) din Legea privind amnistia în legătură cu aniversarea a XXX-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova este aplicabil la soluționarea cauzelor.

27. Curtea notează că o altă condiție obligatorie pentru ca excepția de neconstituționalitate să poată fi examinată în fond este incidența unui drept fundamental invocat de autor. Astfel, Curtea va examina dacă problemele de drept ridicate de autorii sesizărilor fac incidente dispozițiile

constituționale invocate (a se vedea DCC nr. 159 din 24 noiembrie 2022, § 42).

28. Autorii sesizărilor au susținut că textul contestat este contrar articolelor 20 (*accesul liber la justiție*), 22 (*neretroactivitatea legii*), 23 (*calitatea legilor*) și 26 (*dreptul la apărare*) din Constituție.

29. Cu privire la incidența articolului 23 din Constituție, Curtea reiterează că acesta nu are o aplicare de sine stătătoare, ci numai în coroborare cu un drept fundamental, care trebuie să fie aplicabil (a se vedea DCC nr. 14 din 7 februarie 2023, § 24).

30. Cu privire la incidența articolelor 20 și 26 din Constituție, autorii au susținut că imposibilitatea contestării deciziei comisiei speciale încalcă dreptul la apărare și de acces liber la justiție al condamnaților. În acest sens, Curtea notează că Regulamentul-cadru de activitate al comisiilor speciale privind aplicarea amnistiei în privința persoanelor condamnate, adoptat pe baza articolelor 1 alin. (2) și 13 din Legea contestată, prin Ordinul Ministrului Justiției nr. 44 din 18 februarie 2022, publicat în Monitorul Oficial nr. 53-59 din 20 februarie 2022, nu reglementează posibilitatea contestării deciziei comisiei.

31. Potrivit acestui Regulament-cadru, selectarea tuturor candidaților din penitenciare privind examinarea posibilității aplicării amnistiei se efectuează pe baza studierii dosarelor personale ale condamnaților. Activitatea comisiei speciale se conduce, *inter alia*, de principiul garantării dreptului la apărare și de principiul obligativității motivării opiniei (a se vedea pct. 13 literele b) și e) din Regulamentul-cadru). Mai mult, potrivit anexei nr. 6 la Regulamentul-cadru, datele existente în dosarul personal sunt confruntate cu relatările condamnatului. Astfel, condamnatul este interviuat, inclusiv cu privire la comportamentul său în detenție, la atitudinea față de personalul instituțiilor penitenciare, la stimulările sau abaterile disciplinare, la participarea la activități educative, psihologice și de asistență socială, la interesul său de a participa la muncă sau la activități de instruire.

32. În acest sens, Curtea notează că dosarul personal al condamnatului este întocmit potrivit articolului 201 din Codul de executare și conține un șir de date despre condamnat, inclusiv date privind modul de executare a pedepsei închisorii, cum ar fi documente referitoare la participarea condamnatului la activități socioeducative, la instruire și formare profesională, la măsurile de stimulare și la sancțiunile disciplinare aplicate în timpul executării pedepsei (a se vedea alin. (2) din articolul 201 din Codul de executare). Obligațiile și restricțiile impuse condamnaților sunt stabilite de articolele 242¹ și 242² din Codul de executare și de punctele 89 și 90 din Statutul executării pedepsei de către condamnați, adoptat prin Hotărârea Guvernului nr. 583 din 26 mai 2006. Încălcarea acestor obligații sau interdicții constituie abateri disciplinare, potrivit articolului 245 din Codul de executare. Totuși, potrivit alineatelor (1) și (3) din articolul 248 din Codul de executare, sancțiunile disciplinare se sting dacă în decursul unui an de la data executării ultimei sancțiuni disciplinare condamnatului nu i se aplică o nouă sancțiune, iar sancțiunea disciplinară stinsă nu produce efecte juridice pentru condamnat.

33. Așadar, Curtea conchide că procedura de caracterizare efectuată de comisia specială și decizia corespunzătoare se bazează pe datele existente în dosarul personal al condamnatului.

34. Totodată, deși nu este prevăzut în mod expres dreptul condamnatului de a contesta decizia comisiei speciale, articolul 1 alin. (6) din Legea contestată și articolul 272 din Codul de executare îi oferă dreptul să înainteze personal un demers instanței de judecată pentru examinarea posibilității aplicării actului de amnistie. La demers se anexează dosarul personal al condamnatului, dovezile motivelor de fapt și de drept invocate. Mai mult, la solicitarea instanței, instituția care pune în executare pedeapsa penală prezintă și materialele acumulate în procesul de examinare a cazului (a se vedea pct. 63 din Regulamentul-cadru de activitate al comisiilor speciale privind aplicarea amnistiei în privința persoanelor condamnate).

35. Demersul privind examinarea posibilității aplicării actului de amnistie se soluționează de către instanța de judecată conform articolelor 471 și 472 din Codul de procedură penală. Potrivit alin. (3) din articolul 471 din Codul de procedură penală, **participarea condamnatului la ședința de judecată în care se soluționează liberarea de pedeapsă în temeiul actului amnistiei sau stingerea executării pedepsei este obligatorie**. Mai mult, încheierea instanței de judecată poate fi atacată cu recurs potrivit articolului 472 din Codul de procedură penală.

36. În jurisprudența sa, Curtea Europeană a examinat problema aplicabilității articolului 6 din Convenție în privința condițiilor de aplicare a amnistiei. În cauza *Montcornet de Caumont v. Franța* (dec.), 13 mai 2003, Curtea Europeană a menționat că procedurile referitoare la condițiile aplicării amnistiei în privința unei persoane condamnate definitiv nu vizează o dispută privind „drepturi și obligații civile” și nici „determinarea unei acuzații în materie penală” pe baza articolului 6 § 1 din Convenție, ci o chestiune referitoare la executarea unei pedepse. Instituțiile Convenției au susținut în mod constant că articolul 6 din Convenție nu este aplicabil unor asemenea proceduri. Mai mult, Curtea Europeană a precizat că disputele cu privire la existența sau la câmpul de aplicare al legislației privind amnistia cad în afara aspectului penal al articolului 6 din Convenție.

37. Așadar, Curtea observă că legislatorul național a instituit un nivel de protecție mai ridicat, decât cel pe care îl impune Convenția Europeană, oferindu-i condamnatului dreptul să compare în fața instanței de judecată cu competențe depline și, eventual, să conteste decizia acesteia cu privire la posibilitatea aplicării actului de amnistie. Mai mult, autorii sesizărilor au exercitat aceste remedii în cauzele în care au ridicat excepțiile de neconstituționalitate (a se vedea §§ 4-5 și §§ 8-10 *supra*).

38. Prin urmare, având în vedere că prevederile legale existente oferă criterii care trebuie avute în vedere în procesul de caracterizare a condamnatului și posibilitatea condamnatului de a se adresa instanței de judecată pentru a examina posibilitatea aplicării actului de amnistie, Curtea nu constată incidența articolelor 20 și 26 din Constituție.

39. Cu privire la incidența articolului 22 din Constituție, Curtea a reținut că acesta garantează, împreună cu prevederile articolului 7 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, principiul legalității

incriminării și a pedepsei penale (a se vedea HCC nr. 39 din 21 decembrie 2021, § 20).

40. Conceptul de „pedeapsă” din articolul 7, la fel ca noțiunile de „drepturi și obligații civile” și „acuzatie în materie penală” din articolul 6 § 1 din Convenție, are un câmp de aplicare autonom. Formularea din articolul 7 § 1, teza a doua, precizează că punctul de plecare în analiza existenței unei pedepse îl constituie chestiunea aplicării măsurii în discuție ca urmare a unei condamnări pentru „comiterea unei infracțiuni” (a se vedea *Matevosyan v. Armenia* (dec.), 13 aprilie 2021, § 37).

41. În jurisprudența sa, Curtea Europeană a considerat că eșecul de a aplica legislația privind amnistia (chiar dacă amnistia poate conduce la anularea condamnării) nu constituie o condamnare pe baza legii penale și nu vizează condițiile în care acuzatul a fost condamnat (în special, legalitatea pedepsei sau principiul neretroactivității legii penale). Prin urmare, această chestiune nu intră în câmpul de aplicare al articolului 7 din Convenție (a se vedea *Montcornet de Caumont v. Franța* (dec.), 13 mai 2003).

42. Așadar, aplicarea amnistiei în cauzele în care au fost ridicate excepțiile nu face incidente articolele 22 din Constituție și 7 din Convenție.

43. Pentru că nu a constatat incidența articolelor 20, 22 și 26 din Constituție, Curtea reține că nici articolul 23 din Constituție nu este incident.

44. Pe baza celor menționate mai sus, Curtea constată că sesizările privind excepțiile de neconstituționalitate sunt inadmisibile și nu pot fi acceptate pentru examinare în fond.

Din aceste motive, pe baza articolelor 135 alin. (1) literele a) și g), 140 alin. (2) din Constituție, 26 alin. (1) din Legea cu privire la Curtea Constituțională, 61 alin. (3) și 64 din Codul jurisdicției constituționale, Curtea Constituțională

DECIDE:

1. *Se declară inadmisibile* sesizările privind excepțiile de neconstituționalitate a textului „care sunt caracterizate pozitiv pe parcursul executării pedepsei” din articolul 1 alin. (1) din Legea privind amnistia în legătură cu aniversarea a XXX-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova, ridicate de dl avocat Mihai Garaba, în interesele dnei Dana Capățină, în dosarul nr. 21r-67/2023, și, respectiv, de dl avocat Ilie Gâlcă, în interesele dnei Natalia Timuș, în dosarul 21r-2368/2022, ambele pendinte la Curtea de Apel Chișinău.

2. Prezenta decizie este definitivă, nu poate fi supusă niciunei căi de atac, intră în vigoare la data adoptării și se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

Președinte

Nicolae ROȘCA